

Pohjanmaan hyvinvointialueen hallitustyöskentelyn arviointi ja kehittäminen

Tausta

Pohjanmaan hyvinvointialue on yksi Suomen 21:stä hyvinvointialueesta. Hyvinvointialue on vastuussa alueen sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluista. Hyvinvointialueen päätöksenteko- ja hallintomenettelyistä säädetään hyvinvointialuelain 12 luvussa. Hyvinvointialuelain lisäksi menettelyä ohjaavat muun muassa hallintolaki (434/2003) ja hallinnon yleiset periaatteet.

Jokaisella hyvinvointialueella on oltava hyvinvointialuelain 95 §:ään perustuva hallintosääntö, jossa määritellään johtamisjärjestelmä, toimielimet sekä tehtävien ja toimivallan jako eri toimielinten välillä. Hallintosäännössä annetaan määräyksiä hallinnon ja toiminnan järjestämiseen liittyvistä asioista ja määritellään hyvinvointialueen toimielin- ja viranhaltijarakenne sekä niiden väliset toimivalta- ja vastuusuhteet. Hallintosäännössä annetaan myös tarpeelliset määräykset hallinnon ja toiminnan järjestämisestä sekä päätöksenteko- ja hallintomenettelyistä normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Aluehallitus johtaa hyvinvointialueen toimintaa, hallintoa ja taloutta. Aluehallituksen tulee lisäksi asettaa hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimet, jotka ovat nuorisovaltuusto, vammais- ja vanhusneuvosto.

Arvioinnin tavoite

Vaasan yliopiston sosiaali- ja terveyshallintotieteen arviointiryhmä on valmis toteuttamaan kehittävän arvioinnin -periaatteita noudattavan, pitkäkestoisen arviointihankkeen yhdessä Pohjanmaan hyvinvointialueen virkamiesjohdon ja aluehallituksen kanssa. Arviointi on osa Pohjanmaan hyvinvointialueen ja Vaasan yliopiston tutkimusyhteistyötä, jolla tuetaan hyvinvointialueen vaikuttavuuden strategista johtamista. Arvioinnin tavoitteena on auttaa Pohjanmaan hyvinvointialuetta kehittämään aluehallituksen toimintaa ja strategista kyvykkyyttä vaikuttavuusperusteiseen ohjaukseen. Vaikuttavuuden johtaminen edellyttää hyvinvointialueen onnistunutta vuorovaikutteista hallintaa. Arvioinnissa tulee ottaa huomioon myös kaksikielisyyden merkitys Pohjanmaan hyvinvointialueen toiminnan kehittämisessä. Aluehallitus on hiljattain käynyt keskustelun asiasta ja päätti, että luottamushenkilöille lähetetään kokousten kaksikielisyyttä koskeva kysely ja että kukin toimielin ottaa itse kantaa siihen, miten kyseisessä toimielimessä voidaan parantaa kokousten kaksikielisyyttä. Myös tämän arvioinnin ja siihen liittyvien haastatteluiden toteutuksessa otetaan huomioon kaksikielisyyšnäkökulma.

Arviointi kohdistuu ennen muuta kolmeen kehittämisen osa-alueeseen:

- 1) aluehallituksen strategisen kyvykkyyden ja toiminnan vaikuttavuuden lisääminen (*tehdäänkö oikeita asioita?*),
- 2) toimivalta-, toimenkuva- ja toimintaroolien selkeyttäminen (*tiedetäänkö, kuka tekee ja mitä?*) sekä
- 3) toimintatapojen ja toimintakulttuurin kehittäminen tavalla, joka tehostaa päätöksentekoa, aluehallituksen yhteistoimintaa mahdollistaen operatiivisen toiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden (*tehdäänkö asioita oikein ja oikea-aikaisesti?*).

Arvioinnin toteutus

Osana arviointia hahmotetaan Pohjanmaan hyvinvointialueen aluehallituksen toiminnan lähtötilanne ja toimintamalli yhdessä nykyisen hyvinvointialueen virkamiesjohdon (so. hyvinvointialueen johtaja, sektorijohtajat ja hallintojohtaja) ja aluehallituksen kanssa ja tämän jälkeen käynnistää yhteinen tutkimus- ja arviointitietoon perustuva kehittämishanke. Alla olevassa kuviossa on hahmotettu kehittävän arvioinnin alustava aikataulu vuosille 2024–2029.

Taulukko 1. Hankkeen toteutusvaiheet 2024–2029

Työvaiheet	Vuosi 2024				2025				2026	2027	2028	2029
	I	II	III	IV	I	II	III	IV				
1. Esiselvitys	■											
2. Esittely						■						
3. Haastattelut	■	■				■						
4. Kysely		■	■				■					
5. Työpaja				■				■				
6. Raportointi									■	■	■	■
7. Työvaiheet 3-6									■	■	■	■

Taulukossa 1 on kuvattu hankkeen toteutusvaiheet vuosina 2024-2029. Kehittävä arviointi käynnistyy maaliskuussa 2024. Vuoden 2024 aikana määritellään koko hankkeen lähtötilanne ja valitaan kehittävän arvioinnin metodologia. Tämän jälkeen kerätään ensimmäisen vuoden haastattelu- ja kyselyaineisto nykyiseltä aluehallitukselta. Seuraavat alue- ja kuntavaalit pidetään 13.4.2025. Tämän jälkeen kesäkuussa 2025 aloittaa uusi aluehallitus. Uuden aluehallituksen kanssa laaditaan aloitusvuoden kaltainen lähtötilanne arvio ja sen pohjalta toteutetaan kehittämistyöpajat. Seuraavien vuosien aikana kehitystä seurataan päivittämällä lähtötilannearviota ja työpajoissa määriteltyjä kehittämistavoitteita. Työ jatkuu aluehallituksen koko toimikauden ajan. Ensimmäisen vuoden toteutussuunnitelma on esitelty yksityiskohtaisemmin taulukossa 2.

Taulukko 2. Kehittävän arvioinnin toteutussuunnitelma

Tehtävä	Toteutus	Tuotos	Ajankohta
Esiselvitysvaihe: Arviointisuunnitelman laadinta ja dokumenttianalyysi	Vaasan yliopiston arviointitiimi perehtyy Pohjanmaan hyvinvointialueen strategiaan, hallintosäntöön ja muihin relevantteihin asiakirjoihin ja laatii tarkemman työsuunnitelman.	Yksityiskohtainen arviointisuunnitelma	03-04/2024
Kehittävän arvioinnin hanke-esittely: Vuorovaikutus	Arviointitiimi esittelee kehittävän arvioinnin työsuunnitelman Pohjanmaan hyvinvointialueen virkamiesjohdolle ja aluehallitukselle.	Esitys ja keskustelu aluehallituksen kokouksen yhteydessä.	04/2024
Haastattelut: Esiymmärrys	Arviointitiimi haastattelee aluehallituksen jäsenet laajannetussa muodossa.	Noin 17 teemahaastattelua. Toteutus tarvittaessa kaksikielisenä.	05-06/2024

Sähköinen kysely: Laajempi edustavuus	Toteutetaan sähköinen kysely, joka lähetetään hyvinvointialueen virkamiesjohdolle, aluehallitukselle, aluevaltuustolle ja jaoksille jäsenille (pl. tarkastuslautakunta) sekä muille erikseen sovittavilla tahoille.	Kysely N=100-120	08-09/2024
Strateginen työpaja: Validointi	Arviointitiimi toteuttaa aluehallituksen jäsenille strategisen työpajan, joka jäsenellään arvioinnin kolmen teeman (strateginen asemointi, roolit ja vastuut sekä toimintatavat ja -kulttuuri) ympärille.	Koko päivän kestävä työpaja.	10/2024
Raportointi: Tulosten julkistaminen	Vuoden 2024 aineistojen pohjalta työstetty raportti, joka toimitetaan hyvinvointialueen virkamiesjohdolle ja aluehallituksen jäsenille sekä hallitustyöskentelyn ”Code of conduct” -käsikirja?	Arviointiraportti ja roadmap	10-12/2024

Työ käynnistyy maaliskuussa 2024 arviointisuunnitelman laadinnan ja dokumenttianalyysin kautta. Tuolloin Vaasan yliopiston arviointitiimi perehtyy Pohjanmaan hyvinvointialueen strategiaan, hallintosäätöön ja muihin relevantteihin asiakirjoihin ja laatii tarkemman työsuunnitelman. Seuraavassa vaiheessa arviointitiimi esittelee kehittävän arvioinnin työsuunnitelman Pohjanmaan hyvinvointialueen johdolle ja aluehallitukselle. Tämän jälkeen arviointitiimi haastattelee aluehallituksen jäsenet laajennetussa muodossa. Haastatteluja toteutetaan yhteensä noin 20 kappaletta.

Kesälomien jälkeen toteutetaan sähköinen kysely, joka lähetetään hyvinvointialueen virkamiesjohdolle (hyvinvointialueen johtaja, sektorijohtajat ja hallintojohtaja), aluehallitukselle, aluevaltuustolle ja jaoksille jäsenille (pl. tarkastuslautakunta) sekä muille erikseen sovittavilla tahoille. Tämän kautta saadaan luotettavaa tutkimuksellista tietoa hyvinvointialueen luottamuselinjärjestelmän toimivuudesta ja kehittämistarpeista. Lopuksi arviointitiimi toteuttaa hyvinvointialueen johdolle ja aluehallituksen jäsenille strategisen työpajan, joka jäsenellään arvioinnin kolmen teeman (strateginen asemointi, roolit ja vastuut sekä toimintatavat ja -kulttuuri) ympärille. Vuoden 2024 aineistojen pohjalta laaditaan raportti, joka toimitetaan hyvinvointialueen virkamiesjohdolle ja aluehallituksen jäsenille joulukuussa 2024.